

СЕКЦІЯ 6. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АПК

УДК 331.108.4:378.046.4:378.141.4 + 62-03:631

ДО ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДАТНОСТІ ДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АПК В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ РИНКУ ПРАЦІ

Сабо А.Г.¹, к.т.н.,

Смьордов О.А.¹, магістрант,

Сабо С.А.², бакалаврант.,

¹Таврійський державний агротехнологічний університет імені
Дмитра Моторного, м. Запоріжжя.

²Мелітопольський державний педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя.

Постановка проблеми. В умовах невизначеності щодо конкретних планів післявоєнного відновлення, стрімкого прогресу технологій а також під впливом інших важливих факторів в Україні гостро постає питання забезпечення здатності майбутніх фахівців АПК до працевлаштування, зокрема і у відношенні до оптимальних стратегій закладів вищої освіти для всебічного забезпечення вирішення цієї проблеми та тих проблем, що вона породжує. У даній статті було розглянуто основні проблеми, що постають зараз перед університетами і висловлено декілька пропозиції для покращення здатності фахівців до працевлаштування в сучасних умовах.

Основні матеріали дослідження. У сучасному світі для великої кількості галузей, пов'язаних з агропромисловим комплексом (далі АПК), характерна досить швидка зміна не тільки застосованого обладнання, але й ключових підходів і принципів. До того ж, зміни, що відбуваються в усіх сферах сучасного професійного життя, вказують на те, що фахівець навряд чи зможе працювати у одній і тій самій професії, поступово підіймаючись корпоративними сходами, як це було ще декілька десятиріч тому [1, 2]. Це означає, що здобувачам вищої освіти, що зараз навчаються в університетах України, ймовірно за все протягом своєї кар'єри доведеться змінювати роботу частіше, ніж це було у минулому. Не виключено, що через досить непередбачувану ситуацію у майбутньому на ринку праці молодим спеціалістам доведеться шукати працевлаштування як у галузях, що є суміжними до здобутої ними у ЗВО спеціальності, так і у інших галузях, або навіть на місцях робітників, для яких здобуття вищої освіти не є обов'язковим [1, 3].

Для абітурієнтів і здобувачів вищої освіти питання здатності працевлаштування після закінчення університету має першорядне

значення. Вони зацікавлені у отриманні знань і навичок, що будуть затребувані на ринку праці і у перспективі забезпечать їм високооплачувану роботу, тобто, матеріальну основу для сталої та успішної життєдіяльності. Якщо ж потенційні абітурієнти на основі інформації з засобів масової інформації, соціальних мереж та/або з особистого спілкування з випускниками минулих років та/чи потенційними роботодавцями будуть мати враження, що спеціалісти з конкретної галузі не користуються попитом і мають проблеми з працевлаштуванням, вони навряд чи будуть прагнути вступити в університет на спеціальність, пов'язану з цією галуззю. Саме тому заклади освіти зацікавлені у забезпеченні здатності працевлаштування своїм студентам, адже затребуваність університету напряму залежить від затребуваності його випускників. До того ж, репутація університету може значно постраждати, якщо він не може забезпечити отримання здобувачами актуальних і затребуваних знань і навичок. Наявність великої кількості незадоволених фахівців, що не змогли влаштуватися на працю за спеціальністю після закінчення університету, з часом неминуче призведе до розповсюдження критики цього навчального закладу і зниження його популярності.

Таким чином, здатність до працевлаштування є вкрай необхідною компетенцією, що є сприятливим як для всіх аспектів успішної життєдіяльності самого здобувача освіти, так і для забезпечення фінансового та організаційного майбутнього самого ЗВО через забезпечення сталої репутації ЗВО серед майбутніх потенційних абітурієнтів на висококонкурентному ринку освітніх послуг, тобто і для забезпечення сталого розвитку ЗВО. Для університетів важливо правильно оцінювати затребуваність спеціалістів та надавати здобувачам актуальні знання і навички, що з більшою вірогідністю сприяють їх працевлаштуванню. Таким чином, можна зробити висновок, що здатність до працевлаштування є важливою компетенцією, забезпечення формування якої у майбутніх випускників є нагальним завданням ЗВО.

Слід зауважити, що зараз прогнозування українськими університетами або і навіть урядовими структурами затребуваності спеціалістів ускладнено чималими проблемами. В умовах воєнного стану в Україні дуже складно передбачити стан професійного світу навіть на рік наперед. Виходячи зі статистики, в Україні 10 найчастіше обраних для вивчення спеціальностей у 2022-23 році навчання майже не співпадають з 10 найбільш затребуваних професій станом на 2023 рік, більшість з яких пов'язані з війною, що може свідчити про те, що ринок праці значно змінився у порівнянні як з довоєнним часом, так і з початком повномасштабного вторгнення [6]. Дослідники висловлюють припущення, що з закінченням війни країна почне відбудовуватися і попит у спеціалістах деяких галузей значно зросте, тобто, ринок праці знову очікують досить радикальні зміни, контури яких важко

передбачити зараз. До того ж, окрім проблем, спричинених воєнним станом, стрімкий розвиток технологій має все більший вплив на деякі галузі – як зокрема на галузь АПК, так і на інші споріднені галузі не тільки в нашій країні, але і у світі в цілому. Так, досить відомим є прогноз, що в США 47 відсотків поточних робочих місць знаходяться під загрозою зникнення протягом наступних двох десятиріч в результаті комп'ютеризації та роботизації [4].

Насамперед, слід звернути увагу на те, що сучасний світ вимагає від випускників університетів балансу між теоретичними знаннями і практичними навичками, необхідними для успішного функціонування ринку праці, а традиційний поділ між університетом та робочим місцем вже неактуальний - багато цінних компетенцій, необхідних для успішної роботи в динамічних компаніях, можна отримати тільки в реальному робочому середовищі [5].

Важливо пам'ятати, що фундаментальні інженерні знання також змінюються з часом зі стрімким розвитком технологій. Обсяг знань постійно розширюється, і інколи навіть не можна передбачити, які навички будуть затребувані у майбутньому. Фахівці мають бути готовими до постійного навчання та адаптації до змін, що робить безперервну освіту необхідним компонентом професійного зростання. Традиційні кар'єрні сходи відходять у минуле, і інженери мають бути готові до зміни галузей, компаній і навіть країн. Тому ключовою компетенцією у світі стає «вміння вчитися» [5]. Університети мають приділити більшу увагу розвитку у здобувачів реальних практичних навичок - необхідно включати аспекти працевлаштування до навчальних програм, поєднуючи теоретичні знання з практичними завданнями конкретних галузей, адже багато університетів України все ще роблять наголос на суто теоретичних знаннях [6].

Зараз одним з найпопулярніших методів формування у здобувачів практичних навичок і реального досвіду роботи є стажування. Досвід роботи у реальному середовищі допомагає студентам вийти за рамки університетської теорії та застосувати отримані знання на практиці, часто отримуючи нові знання і навички, як пов'язані з професійною діяльністю, так і навички комунікації і роботи в команді [2]. Стажування за кордоном є особливо цінними, оскільки вони дають можливість поринути в іншу культуру та працювати з міжнародними командами, таким чином збільшуючи шанси майбутніх фахівців влаштуватися на працю в іноземну компанію. Останнім часом широке розповсюдження здобула дуальна система навчання, яка за умови активного і вдумливого ставлення самого здобувача до майбутньої професії та при баченні чітких шляхів для свого професійного працевлаштування має велику перспективу і вирішує аналогічним чином ці проблеми [7].

Введення стажувань та різноманітних схем дуальної освіти у навчальний процес може також допомогти знизити навантаження

викладачів, що, за деякими дослідженнями, в Україні є не найбільш оптимальним. Освітяни зазначають, що в українських закладах вищої освіти спостерігається проблема дрібнення курсів – в університетах подекуди вивчається багато занадто конкретизованих і невеликих за обсягом дисциплін замість одного більшого і узагальненого курсу [2]. Це призводить до ситуацій, де викладачу потрібно викладати декілька не дуже пов'язаних між собою дисциплін, до викладання деяких з них він часто буває не повністю готовий. Така система не дозволяє здобувачам отримати максимум знань, а також не відповідає європейським стандартам [8].

За прогнозами дослідників, у майбутньому на ринку праці буде високо цінитися гнучкість та можливість навчитися новому. Щоб забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців, університети мають перетворитися на так звані «університети на все життя», пропонуючи програми безперервного професійного навчання для своїх випускників. Така зміна дозволить фахівцям залишатися конкурентоспроможними після отримання університетського диплому і протягом усієї своєї кар'єри [5]. Окрім цього, доцільним може бути організовувати в університетах більшої кількості проектних робіт і роботи в співробітництві як між різними факультетами і кафедрами університету, так і між різними закладами освіти, а також ввести більше міжгалузевих дисциплін, що розширюють знання здобувачів і формують у них зв'язки з суміжними галузями. Таким чином у майбутніх фахівців формуються навички комунікації і співпраці, а також додаткові знання і навички, що дадуть їм змогу з набагато меншими зусиллями перекваліфікуватися або оволодіти новими навичками у рамках роботи, таким чином гнучко реагуючи на інновації і нововведення в сфері технологій [2]. В умовах воєнного стану це вміння може стати ключовим для успішного працевлаштування, даючи фахівцям АПК можливість працювати на суміжних роботах, наприклад, енергетик може перекваліфікуватися у оператора електронного обладнання або електрозварювальника, механік – у водія спецтехніки, механізатора і т.д. За статистикою, станом на 2023 рік, робочі професії в Україні користуються неабияким попитом [3]. Саме тому доцільним буде використовувати раніше набутий у деяких університетах (зокрема і в ТДАТУ) досвід навчання студентів робітничих професій, що є пов'язаними з їх відповідними спеціальностями, оскільки це може суттєво підвищити їх здатність до працевлаштування в умовах невизначеності умов ринку праці.

Висновки. Тож, перед українськими ЗВО постає проблема невизначеності затребуваності фахівців у майбутньому через воєнний стан та стрімкий розвиток технологій. Тому важливо сформулювати навчальний процес таким чином, щоб сприяти розвитку у здобувачів універсальних навичок, таких як навички комунікації і співпраці, а також професійної гнучкості. Для цього пропонується

впроваджувати у навчання стажування і міжгалузеву співпрацю, а також перетворити університети на так звані «університети на все життя», пропонуючи програми професійного навчання для випускників. Університети, що дбають про свій сталий розвиток, повинні своєчасно впровадити ряд змін, щоб позитивно вплинути на здатність до працевлаштування майбутніх фахівців. Слід окремо виділити заходи, направлені на фахову підготовку самого майбутнього випускника, включно з всебічним вдосконаленням загальної фахової підготовки, корекції специфічної фахової підготовки відповідно до потреб і трендів ринку праці, вдосконалення самих методів підготовки і таке інше [7-13], а також заходи, безпосередньо спрямовані на розвиток специфічної компетенції майбутнього випускника щодо особистої здатності до працевлаштування, включно з навчанням методам і засобам для пошуку роботи та тривалого перебування на ній в рамках проходження існуючих дисциплін та/або створення нових. Постає необхідність реорганізації роботи тих підрозділів самих ЗВО, що причетні до профорієнтації та забезпечення набору абітурієнтів. На думку авторів, є доцільним в рамках згаданої раніше концепції «університети на все життя» забезпечити моніторинг працевлаштування випускників минулих років як з метою корекції дій самого ЗВО у цьому напрямку, так і для надаючи їм опцій для вдосконалення фахової підготовки і для сприяння перепідготовки в умовах динамічної зміни умов ринку праці з наданням всебічного сприяння працевлаштуванню через контакти з потенційними роботодавцями, тобто, прийняття ЗВО на себе деяких функцій кадрових агенцій та бізнесів, що спеціалізуються на підборі персоналу.

Список використаних джерел

1. Сабо А.Г., Федоренко С.А., Сабо С.А. Модернізація освітніх програм для забезпечення здатності до працевлаштування випускників // Проблеми сучасної енергетики і автоматики в системі природокористування (теорія, практика, історія, освіта) Матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції м. Київ, 6-7 листопада 2024 р. Київ, НУБіП, С. 262–263.
2. Vleeshouwers J., Baltus P., Raz O. A blueprint for future electrical engineering education. 2023 32nd Annual Conference of the European Association for Education in Electrical and Information Engineering (EAEIE), Eindhoven, Netherlands, 14–16 June 2023. 2023. URL: <https://doi.org/10.23919/eaeeie55804.2023.10181562>
3. Kholodnytska A., Bondarenko A. Youth unemployment in Ukraine in the conditions of martial law and the development of measures to provide employment for youth. Problems and prospects of economics and management. 2023. No. 1(33). P. 54–65. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1\(33\)-54-65](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1(33)-54-65).
4. Frey C.B., Osborne M.A. The future of employment: how

susceptible are jobs to computerisation?. Technological forecasting and social change. 2017. Vol. 114. P. 254–280. URL: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.08.019> (date of access: 02.11.2024).

5. Kamp A. Engineering education in the rapidly changing world. 2nd ed. Delft: Delft University of Technology, Faculty of Aerospace Engineering, 2016. 92 p.

6. Єфремова О. Змішане навчання в закладах вищої освіти. Дидактика. 2023. № 4–5. С. 7–14. URL: <https://doi.org/10.58407/didactics.23.4-5.1> (дата звернення: 02.11.2024).

7. Ломейко О.П. Дуальна освіта в ТДАТУ: стан впровадження та проблеми Науково-методичний центр ВФПО Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми першого року запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої освіти України: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 жовтня 2020 р.);(С. 73-75) URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/12892>

8. Казанчан А.К., Молчанов А.О. Підвищення якості навчального процесу у світлі принципів болонського процесу. Науковий вісник Херсонського державного морського інституту. 2009. Т. 1, №1. С. 82–90. URL: <http://yeninesil.bagcam.az/nvksma/article/view/28/23> (дата звернення: 02.11.2024).

9. Рябокінь С.С. Роль soft skills для успішного професійного становлення майбутніх фахівців. Innovations and prospects of world science : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Vancouver, 6–8 жовт. 2021 р. Vancouver, 2021. С. 329–332. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/10/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-OF-WORLD-SCIENCE-6-8.10.21.pdf#page=329>.

10. Сабо А. Можливі шляхи підвищення долі процедурної складової в інженерній освіті // Матеріали V науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації». ТДАТУ, Запоріжжя, 2024. С. 471–476.

11. Сабо А., Сабо С. Доцільність використання слайдових презентацій в навчальному процесі. Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference. Helsinki, Finland, 2024. Pp. 166–170. URL: <https://euconf.com/events/modern-education-accessibility-quality-recognition-and-problems/>

12. Івахненко Є., Скоробогата М., Огренич Є. Особливості практики викладання науково-педагогічних працівників в умовах підготовки здобувачів інженерних спеціальностей // Наука і техніка сьогодні. 2024. №. 4 (32).

13. Сабо А., Сабо С. Використання інструктивних карток у дистанційному навчанні // Матеріали V науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації». ТДАТУ, Запоріжжя, 2024. С. 477–481.